

BİR AVUÇ KÖMÜR İÇİN DAHA FAZLA ÖMÜR GİTMEDEN...

Soma'daki facia yaşandığı günden bu yana toplum olarak odak noktamız iş sağlığı ve güvenliği oldu. Hepimizin gözü iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine çevrildi. Fakat ne yazık ki, iş sağlığı ve güvenliği konuşmaya kaza olduğunda başlıyoruz, birkaç gün sonra ise unutup yeniden eski güvensiz çalışma ortamımıza geri dönüyoruz. İş sağlığı ve güvenliğini çocuk yaştan itibaren bilinçlere kazıyıp, bunu bir kültür ve gelenek haline getirmesek iş kazalarını ve iş kazası sonucu ölümleri engellememiz ne yazık ki mümkün olmayacaktır.

İş Kazası Açısından Karnemiz Zayıf

Bu kaza dikkatleri iş kazalarına, işyerlerinde alınması gerekli önlemlere ve iş kazası sonucu ölümlere çevirdi. Fakat iş kazaları açısından ülkemizin karnesi ne yazık ki çok zayıf. Türkiye'de her yıl ortalama 80 Bin iş kazası yaşanıyor. Bu kazaların sonucunda ise yaklaşık 750 insanımızı kaybediyoruz. İş kazalarının yüzde 10'u kömür ve linyit çıkarılması sektöründe yaşanıyor. Kömür ve linyit çıkarılması sektöründe 2012 yılında yaşanan kazalarda 20 işçimizi kaybetmiştik. İnşaat sektöründe ise 256 işçimiz iş kazaları sonucu can vermişti.

Diğer yandan 2013 yılında istihdam edilen kişilerin yüzde 2,3'ü iş kazası geçirirken, yüzde 2,1'i de işe bağlı sağlık sorunu yaşamış. İş sağlığı ve güvenliğine yalnızca iş kazası olarak bakmak yeterli değil. Meslek hastalıkları ve işe bağlı olarak yaşanan sağlık problemleri iş sağlığı ve güvenliğinin diğer boyutları.

İş kazaları açısından karnemiz dünya ülkeleri ile karşılaştırıldığında durumun vahameti daha açık gözüküyor. İş kazası sayısı açısından Avrupa'da ilk, dünyada üçüncü sıradayız. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün verilerine göre 2012 yılında yaşanan ölümlü iş kazaları sonucu kaybettiğimiz 745 işçimiz ile dünya sıralamasında beşinciyiz. Rusya, Meksika, Güney Kore ve Japonya'dan sonra iş kazası sonucu en çok işçisini kaybeden ülke konumundayız.

Bütün İşyerlerini Güvenli Hale Getirmeden Çalışmak Yok

İş kazaları açısından ülkemizde tablonun vahimliği bundan 2 yıl önce de Tuzla'daki tersanelerde yaşanan ölümlü iş kazaları sonucu gündeme gelmişti. Yunanistan ve İspanya'nın ekonomik krizde olması sonucu gemi ve lüks yat yapımı işleri Türkiye'de yoğunlaşmış ve Tuzla'daki tersanelerde çok uzun sürelerle çalışılmıştı. Uzun sürelerle çalışılması ve alınan siparişler nedeniyle yaşanan maliyet ve zaman baskısı iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri ikinci plana atılınca, ölümlü iş kazalarının yaşanmış ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun hazırlanması fikri ortaya atılmıştı. İş sağlığı ve güvenliği ihmale gelmeyen bir

alan. Alınmayan her tedbir, her ne nedenle olursa olsun geri dönülmez sonuçlar doğurabiliyor. Sipariş yetiştirmek, kömür galerisi değişince yaşam odalarını gerekli yerlere taşımamak gibi bahaneler ne yazık ki ölümlere neden oluyor. Dolayısıyla özellikle taşeron şirketler ve bütün işverenlerin üstündeki bu baskıları ortadan kaldıracak yeni düzenlemeler öngörülmesi. İş sağlığı ve güvenliği tedbirleri alınmayınca işyerlerindeki faaliyetlerin durdurulması sağlanmalı ve işçilerin hayatları hiçbir gerekçe ile tehlikeye atılmamalı.

Kanun Önlemleri Tasarlar, En İleri Teknolojiyi Öngörmez

Bu Kanun hazırlanmadan önce iş sağlığı ve güvenliği alanı yalnızca yönetmelik, tüzük ve Avrupa Birliği direktifleri referans alınarak düzenleniyordu. 2012 Yılı'nın Haziran ayında bahsettiğimiz bu gelişmeler yaşanınca 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hazırlandı. Kanun aslında çok önemli bir görev üstleniyor. Bütün işyerlerinin tehlike sınıfı, çalışan sayısı fark etmeksizin iş sağlığı ve güvenliği anlamında tedbir almasını öngören Kanun aslında yeterli. Fakat aradan geçen iki yıl gösterdi ki, kanunda öngörülen önlemler uygulamaya geçirilemeyince bir adım ileri atılmıyor.

Diğer yandan kaza sonrası en çok sorulan sorulardan bir tanesi de, “denetimler yapılmış peki neden bu kaza oldu, yoksa Kanun yetersiz mi?” sorusuydu. Kanunun genel anlamda yeterli ve Türkiye için çok kapsamlı ve geniş tedbirler öngören nitelik olduğunu söylemek gerekiyor. Ancak iş sağlığı ve güvenliği gibi teknik bir alanın yalnızca hukuki metinlerle güvence altına alınması mümkün değil. Madencilik sektöründe görev yapan iş güvenliği uzmanlarının ve teknik müfettişlerin işyerlerini yalnızca hukuki açıdan yeterlilik kapsamında değerlendirmeleri yetmez. Dünyada uygulanan üretim yöntemlerini, alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini, üretim için kullanılan teknoloji düzeyini takip etmeleri ve işverenleri uyarmaları gerekir. Bu da yetmez. Devletin, kendisine ait madenlerde üretim yapan şirketleri her açıdan denetlemesi ve gerekirse son teknolojik düzenlemeler devreye sokulmadan işyerlerinin faaliyetlerine izin vermemesi lazım. Yoksa bu sistem işlemeyecektir ve işçiler hayatlarını kaybetmeye devam edecektir.

Kömür Üretimi Gereklik, Ama Önlemleri Almadan Kömür Üretimi Ölüm Getiriyor

Türkiye'nin ekonomik işleyişi göz önünde bulundurulduğunda kömür üretiminin bir gereklik olduğu açık. Cari açığımızın en önemli nedenlerinden bir tanesi enerji ithalatı. Ülkemizde petrol ve doğalgaz kaynakları ne yazık ki yeterli değil. Bunun için elimizdeki kaynaklardan elektrik ve enerji üretimini gerçekleştirmemiz gerekiyor. Yılda ortalama 8 Milyon ton kömür üretiyoruz. Bu rakam kömür üretiminde ülkemizi dünyada 28. sıraya getiriyor. Yani çok fazla

kömür üretmıyoruz fakat çok fazla iş kazası ve ölümlerle karşı karşıyayız. Görülüyor ki, şu an ki uyguladığımız sistem iş kazalarını önleyebilir nitelikte değil. Bu nedenle bir an önce yeni bir madencilik üretimi ve iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini uygulayabilir bir sisteme geçmemiz gerekiyor. Hiçbir ekonomik gerekçe tek bir can kaybını bile açıklayamaz. Kömür üretiminde madenlerde can vermiş tek bir işçinin hesabını verememek ülkemizin üzerinde kara bir leke olarak kalacaktır. Bu nedenle daha fazla yaşam kömüre kurban gitmeden gerekli önlemler hayata geçirilmeli.

Madencilikte Bu Gidiş Gidiş Değil

Şu an ülkemizde daha çok ucuz teknolojiler ve emek yoğun bir maden üretimi söz konusu. Halbuki tam mekanize, otomatikleşmiş teknolojilerin kullanılması ve bu işin çok daha güvenle yapılması mümkün. Bu nedenle bir an önce en ileri teknoloji seviyesi kullanımının madenlerde zorunluluk haline gelmesi gerekli. Kanuni önlemler ne yazık ki ölümleri engellemiyor. Bu nedenle yalnızca kanuni önlemlerin takibi değil, dünyadaki en güvenli sistemlerin araştırılması yapılarak uygulamaya geçirilmesi sağlanmalı.

Taşeron Madende Bitmeli

İş kazalarının yüzde 80'i taşeron şirketlerde yaşanıyor. Yani taşeron kullanımını düzenler, taşeron şirketlerin iş sağlığı ve güvenliği önlemleri almasını sağlayabilirsek her 10 iş kazasından 8'ini engelleyebiliriz. Bu nedenle çok tehlikeli sınıftaki işyerlerinde taşeron kullanımını düzene kavuşturmalı. Çünkü taşeron sistemi, bugünkü uygulamasında ne yazık ki işçi maliyetlerini düşürmek için kullanılan bir sistem durumunda. Böyle olunca da, taşeron şirketler iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine yalnızca maliyet gözüyle bakıyorlar ve gerekli tedbirleri almaktan kaçınıyorlar. Sonuç ise iş kazaları sonucu ölümler oluyor. Bu nedenle madenler, tersaneler gibi çok tehlikeli işyerlerinde taşeron kullanımını yasaklanmalı. Çünkü görülen o ki, şu anki mevzuat çerçevesince taşerondaki işçilerin can güvenliğinin sağlanması mümkün olamıyor.

Rödövars Kaldırılmalı, Maliyet Baskısı Azaltılmalı

Maden sektöründe üretim yapmak yüksek sermaye yatırımı gerektiriyor. Madenlerdeki üretim tekniklerine yapılan yatırımlar ancak ocaktaki cevherin yüksek getiri getirmesi ile sübvans edilebiliyor. Dolayısıyla sektörde karlılık oranları düşük ve maliyet baskısı çok yoğun. Şu an ki yapıda uygulanan rödövars sistemi, gerekli yatırımların yapılmasını ve yüksek maliyetli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin hayata geçirilmesini kısıtlayıcı bir yapı oluşturuyor. Devletin kendisine ait madeni kiraya vermesi ve karşılığında madendeki üretimi belirli bir

fiyat üzerinden satın alması şeklinde yürüyen rödövens sistemi, bu nedenle devlet ve üretici şirket arasında sorunlu bir ilişki doğuruyor. Madeni kiralayan şirket ürettiği madeni devlete satıyor. Devlet bu nedenle hem kiraya verdiği madendeki üretim maliyetlerini başka bir şirkete devreden, hem de bu maliyetler sonucu üretilen madeni satın alan bir konuma geliyor. Diğer yandan üretim sürecindeki aksaklıkları ve iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınıp alınmadığını da devlet denetliyor. Dolayısıyla bu yapı hem madeni üreten şirketi ciddi bir maliyet baskısına sokuyor, hem de devletin denetleyici konumunu gölgeliyor. Madenlerde bu şekilde işleyiş sona erdirilmeli. Maliyet baskısı altında ezilen işverenler, gerekirse devletin de yardımı ile madendeki işçilere yönelik önlemleri en üst seviyede almalılar. Aksi takdirde kafalardaki soru işaretleri ortadan kalkmayacaktır.

Türkiye için kömür üretimi bir gereklilik, ancak tek bir işçinin bile hayatını tehlikeye atacak bir sisteme daha fazla tahammül edilmemeli. Dünyadaki en üst seviye teknolojik sistemlerin hayata geçirilmesi sağlanmalı ve maden işçilerinin ve bütün işçilerimizin hayatına gereken değer verilmeli. Aksi takdirde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini bir hafta daha konuşuruz ve eskiye geri döneriz, ta ki yeni bir kaza gerçekleşip, evlere ateş düşene kadar...